

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ ‘KÜLTÜREL ZENGİNLİK’ KAVRAMINA İLİŞKİN FARKINDALIKLARI¹

Teacher Candidates Social Studies Training Awareness of the Concept of “Cultural Enrichment”

Ali MEYDAN, Mihriban YILDIRIM

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, alimeydan01@gmail.com

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yldrm.mhrbn@hotmail.com

ÖZET

İlkokul ve ortaokul programlarının temelini kavram, beceri ve değer öğretimi oluşturur. İlkokul ve ortaokulda kavramlar her dersin içeriğine, öğrenme alanına ve sınıf düzeyine göre farklılaşmakla birlikte genel anlamda basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru bir gidiş söz konusudur. Soyut kavramların verilmesine üçüncü sınıftan itibaren başlanmakta ve beşinci sınıfla birlikte kültürle ilgili kavramlar yer almaktadır. Bu düzeyde kültürle ilgili birçok farklı kavramı ele almak mümkündür: Kültür, kültürel zenginlik, kültürel farklılık, kültürel unsurlar, çok kültürlülük gibi. Bu araştırma kapsamında ele alınacak kavram olan kültürel zenginlik, bir toplumun ürettiği düşünce, inanç, sanat, toplumsal kurumlardan oluşan kültürlerinin toplamıdır. Yani örfü, adeti, geleneği, göreneği, yemekleri, türküleri, manileri, destanları, tarihi turistik yerleri, müzeleri, düğünleri, giysileri vs....dir. Bu çalışmada, öğretmen adaylarının kültürel zenginlik farkındalıklarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesinde sınıf öğretmenliği anabilim dalı üçüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, veriler 35 öğretmen adayına uygulanan ve altı (6) sorudan oluşan açık uçlu soru formu yoluyla toplanmıştır. Veriler içerik analizi yoluyla değerlendirilmiş, elde edilen sonuçlara göre öneriler getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayı, kültür, kültürel zenginlik, eğitim

ABSTRACT

Concepts, skills and values training constitute the basis of primary and secondary school programs. In primary and secondary schools, concepts vary from the content and the learning areas of each course and vary from grade levels; generally it's a move from simple to complex and from abstract to concrete. Abstract concepts is beginning to be given from the third class and with the fifth grade cultural concepts are located. At this level it is possible to handle many different concepts about culture: culture, cultural enrichment, cultural factors, multiculturalism etc. In this research, the concept of cultural enrichment that should be handled, is the sum of cultures consisting of the idea, belief, art and social institutions that generates from a society. In other words, it's "customary, customs, traditions, customs, food, folk, mania, epic, historic sights, museums, wedding, clothing" etc. In this study, we aimed to determine the awareness of "Cultural Enrichment" of teachers candidates. This research has been conducted in 2014-2015 academic year with the 3th grade Primary School Teacher candidates in the Faculty of Education of Hacı Bektaş Veli University. In the research, qualitative research methods were used and data were collected through open-ended questionnaire consisting of six questions. The questionnaire was applied to 35 teacher candidates. Data were processed through content analysis, suggestions were made based on the results obtained.

Keywords: Teacher candidate, culture, cultural enrichment, education

¹ 21-22 Kasım 2014 tarihlerinde Bartın Üniversitesi tarafından düzenlenen “V. Ulusal İlköğretim Bölümleri Öğrenci Kongresi”nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Eğitim öğretim programları yapılandırma yaklaşımıyla ele alınırken, kavram, beceri, değer ve tutum programının temelini oluşturmuştur. Zaman zaman birbirinin yerine kullanılan ya da karıştırılan iki kelimedenden birisi olan kavram, TDK Türkçe Sözlüğe (1998) göre bir nesnenin zihindeki soyut ve genel tasarımı olarak tanımlanırken; terim, bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime olarak tanımlanmaktadır.

Örgün eğitimin yapıldığı okullarda öğretme-öğrenme süreci içinde, öğrencilerin kazanması gereken pek çok kavram bulunmaktadır. Bu kavramların kendiliğinden kazanılmasını beklemek doğru bir yaklaşım değildir. Bazı kavramlar günlük yaşam içinde kendiliğinden kazanılsa da, bunların her zaman doğru ve tam öğrenildiği de söylenemez (Kılıç, 2008). Hatta bu süreçte her zaman doğru ve tam öğrenilmediğinden dolayı Türkiye’de pek çok kavramla ilgili kavram yanlışlığı, kavram kargaşası gibi sorunlarla sık karşılaşılmakta bu da önemli bir sorun olmaktadır.

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarından biri de öğrencilerin ünitelerle ilgili çeşitli sosyal kavramları anlayabilmeleridir. Öğrenciler ilköğretime başladıktan sonra hayatlarında ilk defa bazı sosyal kavramlarla karşılaşmaktadırlar. İlk kez karşılaşılan bu tür kavramları, öğrenciler çoğu zaman anlamakta güçlük çekmekte, bu kavramları birbirine karıştırabilmekte veya kavramlarla ilgili yanlışlıklara düşmektedirler. Eğitim kurumlarımızdaki geleneksel yöntemlerle ders işleme ve teknolojik araçların okullardaki yetersizliği, öğrencilerin konuları anlamlı öğrenememelerine sebep olmaktadır (Yazıcı ve Samancı, 2003, s. 83). Herhangi bir alan veya konuda bilgi sahibi olmak, fikirler geliştirebilmek için öncelikle o alana ait temel kavramların doğru, bilimsel gerçeklere uygun bir biçimde kazanılmış olması temel esastır. Öğrencilerin kavramlar hakkında sahip oldukları zihinsel yapılar, yanlışlıklar varsa bunlar ortaya çıkarılmalı ve bunları gidermeye dönük farklı yaklaşım ve öğretim yöntemleri denenmelidir (Akbaş ve Uzunöz, 2011)

İlkokul ve ortaokulda kavramlar her dersin içeriğine, öğrenme alanına ve sınıf düzeyine göre farklılaşmakla birlikte genel anlamda basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru bir gidiş söz konusudur. Soyut kavramlar üçüncü sınıftan itibaren verilmeye başlanmakta ve beşinci sınıfla birlikte kültürle ilgili kavramlar yer almaktadır. Bu düzeyde kültürle ilgili birçok farklı kavramı ele almak mümkündür: Kültür, kültürel zenginlik, kültürel farklılık, kültürel unsurlar, çok kültürlülük gibi.

Daha çok kültürel farklılık olarak programlarda yer alan ve kültürel zenginlik olarak ele alınması gereken kültürel zenginlik kavramını, bir topluluğun ürettiği düşünce, inanç, sanat, toplumsal kurumlardan oluşan bütün olarak tanımlamak mümkündür. Kültürün unsurları ise dil, din, gelenek görenek, sanat, dünya görüşü ve tarih olarak sıralanabilir. Kültürle ilişkili olan, zaman zaman da kültürün yerine kullanılabilen örfler ve adetler Güngör (1980)’e göre, insan cemiyetinin düzenleyici kaideler sisteminin bir kısmını teşkil ederler. Bu düzenleyici kaidelere genel bir isimle norm denir. Bir sosyal norm bir cemiyette yaşayan insanların neyi ne zaman ve nasıl yapmaları gerektiğini bildiren kaidedir. Normlar böylece bir davranış rehberi olur; her defasında bir davranış tarzı icad edemeyeceğimiz yerde çoğunlukla kabul edilen hazır kaideler kullanılır. İşte örfler ve adetler bu türlü sosyal kaidelerdir. Adetler günlük hayatımızdaki davranışlarımıza alışlagelmiş ve cemiyetin uygun saydığı şekillerin uygulanmasından ibarettir: resmi toplantılara takım elbise ile gitmek gibi. Örfler ise mutlaka uyulması gereken ideal normlardır: adam öldürmemek gibi. Kanunların pek çoğu da örflerden çıkmıştır (s. 70)

Bütün bu zenginliği oluşturan, dil, din, örf, adet, sanat, dünya görüşü ve tarih anlayışında zengin bir bakış açısı ortaya çıkmasını sağlayan temel unsur Anadolu’nun sahip

olduğu coğrafi yapının çeşitliliğidir. Anadolu, doğu batı doğrultusunda yaklaşık 10 bin km, kuzey güney doğrultusunda yaklaşık 7 bin km kuş uçuşu mesafedeki eski dünya kıtalarının tam ortasında bu kıtalar için kaynak vazifesi gören bir konumda bulunan, üzerinde üç büyük imparatorluk, onlarla büyük devlet, yüzlerce küçük devlet ve beylik kurulan cennetten bir köşedir.

Bir kıta özelliği gösteren tarihi, coğrafyası, arkeolojisi, jeolojisi, sosyolojik yapısı ve kültürüyle bir açık hava müzesi konumundadır. Anadolu'nun hangi özelliği ele alınır alınsın özelliklerinin ne kadar zengin, özgün ve sıra dışı olduğu hep söylenir. Bu zenginlik ve sıra dışılık tarihin birçok döneminde üzerinde yaşayan insanlar arasında anlaşmazlıklar, ayrılıklar, savaşlar ve kavgalara neden olmuşsa da genel anlamda bakıldığında, din, dil, ırk, yaşam tarzı vs. gibi farklılıklardan birlikte yaşanmış ve kültürün oluşmasındaki ana unsur da bu zenginlik olmuştur.

Bireylerin sahip olduğu din, cinsel yönelim, engellilik, toplumsal cinsiyet, etnisite vb. özelliklerin, bireylerin farklı kimliklerini oluşturduğu düşünülürse, toplum içerisindeki her bir bireyin etnisite, din, cinsel yönelim, fiziksel yetenek ve engellilik gibi farklı kimlik özelliklerine saygı gösterilmesi ve "norm"lar ile kıyaslanarak değersizleştirilmemesi ya da ötekileştirilmemesi, hem toplum içerisindeki insanlar arası hem de kültürler arası sağlıklı ve anlayış temelli bir iletişim için önemlidir (Karaçam ve Koca, 2012, s.90).

Öğrenme ve öğretmenin, sosyal bağlam içerisinde, kültürel etkileşimler sonucunda gerçekleştiği göz önünde bulundurulduğunda, eğitimciler tarafından farklı kültürlerin analiz edilip değerlendirilmesinin, bireyin gelişimine önemli oranda katkı sağlayacağı söylenebilir (Cırık, 2008, s. 28). Küreselleşme ile birlikte toplumların ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel yapılarında, eğitim sistemlerinde olumlu ve olumsuz dönüşümler ve gelişmeler yaşandığı söylenebilir (Gömlüksiz ve Kılınç, 2012, s. 399). Küreselleşme, uluslararası ticaret ve toplumların birbirini etkilemesi anlamında ele alınır, bunun tarihin her döneminde olduğu bir gerçektir. Günümüzdeki farklılık bilşim teknolojisinin sağladığı olanaklar ile bu etkileme ya da etkileşimin hızı ve şiddetindedir (Çınar, 2009, s.15)

Geldiğimiz noktada bu zenginlik, kültürel farklılık, çok kültürlülük, çok kimliklilik gibi daha çok ayırtırmaya, ötekileştirmeye yönelik olarak kullanılmakta, insanlar, dili, inancı, yaşam tarzı, şivesi, gelenek ve görenekleriyle yüzyıllar içinde geliştirdikleri kültürleri yüzünden ötekileştirilmektedir. Kültürel zenginlik ise bir olmanın, birlik olmanın, birbirini tanımanın, anlamının anahtarıdır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının kültürel zenginlik farkındalıklarını belirlemek amaçlanmıştır.

Alt Problemler

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

- 1- Kültürü oluşturan unsurlara ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
- 2- Kültürel zenginlik kavramından ne anlaşıldığına ilişkin öğretmen adaylarının farkındalıkları nasıldır?
- 3- Kültürel zenginlik kaynaklarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
- 4- Alınan eğitimin kültürel zenginliği kapsayıp kapsamadığına, kapsıyorsa nasıl kapsadığına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nasıldır?

5- Öğretmen adaylarının iletişim ve küreselleşmenin kültüre olan etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?

6- Öğretmen adaylarına göre kültürel zenginliğin avantajları nelerdir?

YÖNTEM

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada durum çalışması deseni dikkate alınmıştır. Durum çalışması bir durumun derinlemesine araştırıldığı nitel çalışma desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Örneklem seçiminde “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” kullanılmıştır. Bu yöntem araştırmacıya yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Buna uygun olarak Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalı öğrencileri çalışma grubuna dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Değerlendirilmesi

Veri toplama aracı araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 6 sorudan oluşan açık uçlu soru formudur. Formun geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur. Soru formunun oluşturulmasında “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi” dersleri kapsamında ele alınan “kavramlar” göz önünde bulundurulmuş; bu kavramların öğretmen adaylarının kavramsal düşünme ve kavramları anlamlandırma durumları gibi hususlar üzerinde durulmuştur. Açık uçlu soru formundan elde edilen veriler içerik analiziyle irdelenmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda kodlar oluşturulmuş, oluşan kodlar ilişkilendirilerek, öğrencilerin görüşleri araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre nitel veriler, nicel veriler gibi sayısal değerlerle ifade edilebilir. Bu çalışmada da sorulara ilişkin katılımcı görüşlerinden örnekler verilerek katılımcıların görüşlerinin daha iyi açıklanması amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı 3. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. 2014-2015 güz yarıyılında Hayat Bilgisi Öğretimi dersini alan toplam 39 öğrenci (Tablo 1) ile çalışma yürütülmüştür.

Tablo 1: Çalışma grubuna ait bilgiler

Değişkenler	Katılımcılar	f	%
Cinsiyet	Kadın	30	76.9
	Erkek	9	23.1
Yaş Aralığı	20	16	41.0
	21	22	56.4
	22	1	2.6
Üniversiteden önce yaşadığı yerleşim yeri	Köy	4	10.2
	Kasaba	2	5.2
	İlçe merkezi	16	41.0
Üniversiteye gelmeden	İl merkezi	17	43.6
	Adana	4	10.3

önce yaşadığı il			
Kayseri	4	10.3	
Nevşehir	4	10.3	
Yozgat	3	7.7	
Mersin	3	7.7	
Konya	3	7.7	
Şırnak	3	7.7	
Hatay	2	5.2	
Izmir	2	5.2	
Şanlıurfa	2	5.2	
Niğde	1	2.5	
Sivas	1	2.5	
Diyarbakır	1	2.5	
Malatya	1	2.5	
Rize	1	2.5	
Samsun	1	2.5	
Kırşehir	1	2.5	
Karaman	1	2.5	
Eskişehir	1	2.5	

BULGULAR VE SONUÇLAR

Araştırmada yer alan 6 alt probleme ilişkin verilerin analizi yapılmış ve elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

1. Alt probleme ilişkin bulgular

Birinci alt problemde sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin kültürü oluşturan unsurlarla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla “**Kültürü oluşturan unsurlar nelerdir?**” sorusuna verilen cevaplardan elde edilen verilerin sınıflandırılması yapılmıştır.

Tablo 2: Öğretmen adaylarının kültürü oluşturan unsurlarla ilgili görüşleri

Öğretmen adaylarına göre kültürü oluşturan unsurlar	f
Gelenek görenek örf adet	27
Dil	11
Yaşayış şekilleri	6
Tarih, tarihi özellikler	6
Din	5
Doğal güzellikler	5
Toplum, aile	4
Geçmiş yaşantılar	3
Yemekler	3

Ortak özellik	3
Töre	3
Bulunduğu ortam	2
Şive ağız lehçeler	2
Giyinme tarzı	2
Yaşanılan yer	2
Sosyal çevre	2
Maddi ve manevi unsurlar	2
Yapısal farklılıklar	1
Toplumun kabul görmüşlükleri	1
Geçmişten gelen davranışlar	1
İrk	1
İnsanların birbiriyle etkileşimi	1
İklim	1
Bayrak	1
Milli marş	1
Millet	1
Medeniyet	1
Sanat eserleri	1
Toplum	1

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının özellikle “gelenek, görenek, örf ve adetlerin” kültürü oluşturduğunu düşündükleri görülür. Gelenek, görenek, örf ve adetlerin yanısıra dil, yaşayış şekilleri, tarih ve tarihi özellikler, din, doğal güzellikler, toplum ve aile, geçmiş yaşantılar, yemekler, ortak özellikler, tarihi özellikler, töre, bulunulan ortam, şive ağız ve lehçeler, giyinme tarzı ve yaşanılan yerin de kültürü oluşturan unsurlardan olduğu düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşleri aşağıdadır:

- ❖ *Dilin oluşması sonucu kültür oluşur. Kültür insanların birbirleriyle etkileşimi sonucuyla oluşur.*
- ❖ *Konuşulan dil, görenekler, gelenekler, hakim olan zihniyet, yaşam tarzı yenilen yemekler, giyinen kıyafetlerin hepsi kültürü oluşturan unsurlardır.*
- ❖ *Yaşadığımız bölgenin o bölgeye has özellikleridir. Yemekleri, doğal güzellikleri gibi...*
- ❖ *Kültürü geçmiş yaşantılar, örf, adet, gelenek, görenek, dil özellikleri, şive, ağız ve lehçeler oluşturur.*

2. Alt probleme ilişkin bulgular

İkinci alt problemde öğretmen adaylarının kültürel zenginlikten ne anladıklarının belirlenmesi amacıyla “**Kültürel zenginlik kavramından ne anlıyorsunuz?**” sorusuna verilen cevaplardan elde edilen verilerin sınıflandırılması yapılmıştır.

Tablo 3- Öğretmen adaylarının kültürel zenginlik kavramı ile ilgili görüşleri

Öğretmen adaylarının kültürel zenginlik kavramından anladıkları	f
Farklı kültürlerin bir arada bulunması gerektiği	14
Sosyal etkileşimin faaliyetlerin fazla olması	5
Yaşam tarzı	4
Gelenek görenek zenginliği	4
Farklı dillerin oluşturduğu zenginlik	4
Doğal güzellikler	3
Kendine ait olan özellik	3
Çeşitlilik: birçok şeyi içinde barındırma durumu	3
Yemekler	3
Kültürün tarihi geçmişi	2
Çok eski çağlardan bu yana yaşanan her şeyin aktarımı	2
Sanatsal eserler	4
farklı yaşam biçimleri	3
Maddi ve manevi değerlerin birikimi	2
Tarihi eserler	2
Yüksek gelişmişlik düzeyi	2
Kullanılan araç gereç	1
Din zenginliği	1
Kültürel mirasların fazla olması	1
Toplumdan topluma değişebilen unsurlar	1
Entelektüel bir toplum	1
Oyunlar	1
Eğitim ve genel kültür açısından zengin olma	1
Türk kültürü	1
Köy kültürü	1
Davranış tarzı	1

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının kültürel zenginlik kavramından anladıkları hususun “Farklı kültürlerin bir arada bulunması gerektiği”, “Sosyal etkileşimin faaliyetlerin fazla olması”, “Yaşam tarzı”, “Doğal güzellikler”, “Kendine ait olan özellik”, “Yaşanılan yerdeki kültür çeşitliliği”, “Gelenek görenek zenginliği”, “Dil zenginliği”, “Çeşitlilik: birçok şeyi içinde barındırma durumu”, “Yemekler”, “Kültürün tarihi geçmişi”, “Çok eski çağlardan bu yana yaşanan herşeyin aktarımı”, “Sanatsal eserler” olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşleri aşağıdadır:

- ❖ *Kültürel zenginlik bir anlamda çeşitliliktir. Birçok şeyi içinde barındırma durumu olarak algılanmaktadır.*
- ❖ *Yaşanılan yerdeki kültür çeşitliliği, farklı kültürlerin bulunması gerektiğidir.*

- ❖ *Kültürel zenginlik, o şehrin sahip olduğu birikim, donanım ve sosyal aktivite bolluğudur. Dünya görüşüdür, birikimli olarak yaşamak ve sistematik yaşamaktır.*
- ❖ *Kişinin kültüründeki ahlaki, geleneksel ve yaşam tarzının çeşitlilik göstermesidir.*

3. Alt probleme ilişkin bulgular

Üçüncü alt problemde öğretmen adaylarının kültürel zenginlik kaynakları ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacıyla “**Kültürel zenginlik kaynakları nelerdir?**” sorusuna verilen cevaplardan elde edilen verilerin sınıflandırılması yapılmıştır.

Tablo 4- Öğretmen adaylarını kültürel zenginlik kaynakları ile ilgili görüşler

Öğretmen adaylarına göre kültürel zenginlik kaynakları	f
Tarihi yapılar	10
Doğal oluşumlar ve güzellikler	8
Dil	7
İnsan	5
Giyim kuşam	5
Yaşam tarzı	5
Gelenek görenek adet	4
Sanat eserleri	4
Tarihi geçmiş	4
Turistik değerler	3
Çevre ve toplum	2
Göçler	2
Eğitim	2
Etkileşim	2
Geçmişten günümüze ulaşmış olan her şey	2
Farklı toplumlar	2
Toplum yapısı	1
Müzeler, anıtlar kaleler	1
Din	1
Okuma	1
Gezme	1
Birden fazla yerde yaşama	1
Sosyal etkinlik faaliyetleri	1
Tore	1
Kültür aktarımı	1
Kültürlenme	1
Kitaplar	1
Teknoloji	1

Törenler	1
Düğünler	1

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının kültürel zenginlik kaynakları olarak “Tarihi yapılar”, “Doğal oluşumlar ve güzellikler”, “Dil”, “İnsan”, “Giyim kuşam”, “Yaşam tarzı”, “Gelenek görenek adet”, “Yemek”, “Sanat eserleri”, “Tarihi geçmiş”, “Turistik değerler”, “Çevre ve toplum”, “Göçler”, “Eğitim”, “Etkileşim” “Geçmişten günümüze ulaşmış olan herşey” ve “Farklı toplumlar”ı gördükleri ortaya çıkmaktadır.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşleri aşağıdadır:

- ❖ *Milletler göç veya savaşlarla başka milletleri etkileyip oralara yerleşip, mimari, giyim-kuşam, yaşam tarzı yeme kültürü gibi kaynaklarla etkileşirler.*
- ❖ *Aynı coğrafyada Hristiyan, Müslüman, Yahudi veya Türk, Kürt Arap gibi insanların birlikte yaşaması*
- ❖ *Kültürel zenginlik kaynakları; toplumdaki insanların bir araya gelmesiyle oluşur.*
- ❖ *Kültürel zenginlik kaynaklarımız tarihi eserlerdir.*

4. Alt probleme ilişkin bulgular

Dördüncü alt problemde sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin eğitimleri esnasında aldıkları eğitimin kültürel zenginliği kapsayıp kapsamadığının belirlenmesi amacıyla “**Aldığınız eğitimin kültürel zenginliği kapsadığını düşünüyor musunuz? Nasıl?**” sorusuna verilen cevaplardan elde edilen verilerin sınıflandırılması yapılmıştır.

Tablo 5- Öğretmen adaylarına göre alınan eğitimin kültürel zenginliği kapsayıp kapsamaması durumu

Alınan eğitimin kültürel zenginliği kapsayıp kapsamaması	f	Çünkü	f
Evet	19	Birden fazla kültür biraraya toplanır	4
		Türkiye'nin değişik bölgelerinden arkadaşlarım var	3
		Kendimizi geliştirme imkanı sağlamaktadır.	2
		Eğitim aldığımız yerlerdeki kültürel zenginliklerden etkilenmekteyiz	1
		Kültürel konular da bulunmaktadır	1
		Toplumunu nasıl şekillendireceğimizi anlatıyor	1
		Aldığımız eğitim birçok milletin eseridir	1
		Her millet kendine uygun bir program geliştiriyor	1
		Öğretmenlik için kültürel zenginlik gereklidir	1
		Kazandığımız bilgilerle düşünsel yapımız gelişiyor	1
		Farklı kültürleri eğitim yoluyla öğreniyoruz	1
		Her türlü eğitimin kültürel zenginliğe katkısı bulunur.	1

Hayır	14	Aldığımız eğitimle kültürümüz çok farklıdır	1
		Yeni farklı bir yaşayış yok	1
		Herşey aynı ve yöntem farklı değildir	1
		Yeterli bir eğitim verilmemiştir.	1
		Ezbere dayalı, güncel konuları yok	1
		Şehirlerarası gezmeler yapılmıyor	1
		Müze gezmeleri, tarihsel kalıntılarla ilgi konferanslar yapılmıyor	1
		Bunun için uğraşıldığını düşünmüyorum.	1
Kısmen	6	Eğer bana geçmişimi öğretiyorsa kapsar	1
		Eğitimde kültürel olarak yansıtıyoruz	1
		Eğitim verilen öğrenciler farklı kültürlerden gelmektedir.	1
		Her öğrencinin kültürüne göre ayrı eğitim verilmiyor.	1
		Belli bir kültür seçilip o kültür çevresinde eğitim veriliyor.	1
		Aldığım eğitimde kültürüme ait bazı şeyleri yansıtıyor.	1
		Aldığımız dersler bazen bizleri aşıyor	1

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının alınan eğitimin kültürel zenginliği kapsayıp kapsamadığıyla ilgili olarak verdikleri cevaplar “evet”, “hayır” ve “kısmen” olarak gruplandırılmıştır. Öğretmen adaylarının “evet”i tercih etmeleri “Birden çok kültürün bir araya toplanması”, “Türkiye’nin değişik bölgelerinden arkadaşlarının olması”, “Kendilerini geliştirme imkanı bulmaları” iken; “hayır” cevabını tercih eden öğretmen adaylarına göre “alınan eğitimle sahip olunan kültürün farklı olması”, “Yeni, farklı bir yaşayışın olmayışı”, “Herşeyin aynı ve yöntemin farklı olmayışı” gibi nedenlerle alınan eğitim kültürel zenginliği kapsamamaktadır. “Kısmen”i tercih eden öğretmen adayları ise “Geçmiş öğretiliyorsa kapsayacağı”, Eğitimde kültürel olarak yansıtıldığını”, “Eğitim verilen öğrencilerin farklı kültürlerden gelmeleri” nedenleri göstermişlerdir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşleri aşağıdadır:

- ❖ *Eğitim aldığımız yerlerdeki kültürel zenginliklerden etkilenmekte ve onları beğenmekteyiz.*
- ❖ *Türkiye’nin değişik bölgelerinden arkadaşlarla kaynaşarak onların kültürlerini tanıyoruz*
- ❖ *Aldığımız eğitimle kültürümüz çok farklıdır*
- ❖ *Bunun için uğraşıldığını düşünmüyorum. Özellikle yeni açılan üniversitelerde ‘memur sistemi’*
- ❖ *Çünkü eğitim verilen öğrenciler farklı kültürlerden gelmektedir. Her öğrenciye göre ayrı eğitim verilmiyor. Belli bir kültür seçilip o kültür çevresinde eğitim veriliyor. Aldığım eğitimde kültürüme ait bazı şeyleri yansıtıyor.*
- ❖ *Çünkü aldığımız dersler bazen bizleri aşar ve bilgi birikimi açısından biraz gelişir.*

5. Alt probleme ilişkin bulgular

Beşinci alt problemde sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin iletişim ve küreselleşmenin kültüre olan etkileri ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacıyla “İletişim ve

küreselleşmenin kültüre olan etkileri nelerdir?" sorusuna verilen cevaplardan elde edilen verilerin sınıflandırılması yapılmıştır.

Tablo 6: Öğretmen adaylarına göre iletişim ve küreselleşmenin kültüre olan etkileri

İletişim ve küreselleşmenin kültüre olan etkileri	f
Kültür daha da zenginleşir, gelişir ve anlaşılır olur	8
Başka kültürden biriyle tanıştığımız zaman onun kültürünü de öğreniriz	5
Küreselleşme kültürü olumsuz etkiler	5
Farklı kültürleri tanıma imkanı vardır	4
İletişim farklı kültürlerin bir araya gelmesini sağlar	3
Kültürel mirasların geleceğe taşınmasını sağlar	3
Kültürün az da olsa yozlaşmasına sebep olur	3
İletişim ve küreselleşme kültürler arası etkileşimi sağlar	3
İletişimin fazla olması farklı kültürlerle merakı artırır	2
İletişim kültürü olumsuz etkiler	2
İnsanlar iletişim yüzünden kültürlerinden taviz vermeye başlar	2
İletişim arttıkça kültürel olarak avantajlı hale geliriz	1
Dil olarak etkiler	1
Yaşantı, aile olarak etkiler	1
Küreselleşmeyle kültürler dünyanın değişik yerlerine etki edebilirler	1
Kültür aktarımı açısından olumludur	1
Kültürel canlılık artar	1

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının iletişim ve küreselleşmenin kültüre olan etkileri ile ilgili olarak “Kültür daha da zenginleşir, gelişir ve anlaşılır olur”, “Başka kültürden biriyle tanıştığımız zaman onun kültürünü de öğreniriz”, “Küreselleşme kültürü olumsuz etkiler”, “Farklı kültürleri tanıma imkânı vardır”, “İletişim farklı kültürlerin bir araya gelmesini sağlar” şeklinde görüşler ağır basmaktadır.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşleri aşağıdadır:

- ❖ *Küreselleşmeyle kültürler dünyanın değişik yerlerine etki edebilirler*
- ❖ *Başka kültürden biriyle tanıştığımız zaman onun kültürünü de öğreniriz*
- ❖ *Günümüz teknoloji çağı olduğu için insanlar birbirleriyle iletişim kurmada fazla sıkıntı çekmezler*

6. Alt probleme ilişkin bulgular

Altıncı alt problemde öğretmen adaylarının kültürel zenginliğin avantajları ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacıyla “**Kültürel zenginliğin avantajları nelerdir?**” sorusuna verilen cevaplardan elde edilen verilerin sınıflandırılması yapılmıştır.

Tablo 7- Öğretmen adaylarına göre kültürel zenginliğin avantajları

Kültürel zenginliğin avantajları	f
Her konuda bilgi sahibi olunabilir	7
Turizm açısından önemlidir	6
Gelişmişlik düzeyi artar	5
Birbirimize saygı duymamızı sağlar	5
Ekonomiyi artırır	5
Sosyalleşmede artış olur	4
Farklı yerlerdeki yaşayış biçiminde haberdar olunur	4
Değişik bakış açılarıyla düşünebilmeyi sağlar	4
İnsanlar arası iletişim güçlenir	3
Çeşitliliği sağlar	3
Geçmişimizi, yaşanmışlığımızı, örf adetlerimizi kuşaktan kuşağa aktarmada yarar vardır	3
Mutlu yaşamayı sağlar	2
Uluslararası bir etkinlikte ülkemiz kültürel olarak en iyi şekilde temsil edilir	2
Çok yönlü bir millet olmayı sağlar	2
Kültürel gelişmesini sağlar	2
Gelenek ve göreneklerimiz zenginleşir	1
Daha kaliteli yaşam sağlanır	1
Öz benliğimizi korumamızı sağlar	1
Fikir özgürlüğü sağlamaktadır	1
Kültürel zenginlikler bize yol gösterirler	1
Tecrübe kazandırıp olması gerekeni gösterir	1

Öğretmen adaylarının kültürel zenginliğin avantajları ile ilgili görüşlerine bakılacak olursa, “Her konuda bilgi sahibi olunabilir”, “Turizm açısından önemlidir”, “Gelişmişlik düzeyi artar”, “Birbirimize saygı duymamızı sağlar”, “Ekonomiyi artırır” ve “Sosyalleşmede artış olur” gibi görüşlerin ağırlık kazandığı görülmektedir.

Öğretmen adaylarından bazılarının görüşleri aşağıdadır:

- ❖ *Uluslararası bir etkinlikte ülkemiz kültürel olarak en iyi şekilde temsil etmek*
- ❖ *Farklı yerlerdeki yaşayış biçiminde haberdar olunur*
- ❖ *Geçmişimiz, yaşanmışlığımızı, örf adetlerimizi kuşaktan kuşağa aktarmada yarar vardır*

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin “*Sosyal Bilgiler öğretimi ‘Kültürel Zenginlik’ kavramı ile ilgili farkındalıklarını*” ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Yapılandırmacı öğretim programlarının temel taşlarından olan kavram

öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalar, program geliştirme sürecinde ve öğretim sürecinde kavramların ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar arasında kavram yanlışlığı ile ilgili olanlar çoğunluktadır. Alım (2008) araştırmasında lise öğrencilerinin yer yuvarlağı ve harita bilgisi ünitelerindeki bazı kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışlıklarını tespit etmeye çalışmış; Cin (2006) öğrencilerin sera etkisi hakkında sekiz farklı yanlışlığa sahip olduklarını tespit etmiş ve öğrencilerin sahip oldukları bu yanlışlıkları düzeltmek için eğitimciler ve program geliştiricilere çeşitli önerilerde bulunmuştur. Baloğlu (2005) 6. Sınıf öğrencilerinin dünya ve evren konusu ile ilgili kavram yanlışlıkları ile ilgili, Gülüm (2010) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının enlem ile paraleli, meridyen ile boylamı, açıl hız ile çizgisel hızı karıştırdıkları, birbirinin yerine kullandıkları dolayısıyla da kavram yanlışlıklarına sahip olduklarını belirlemiştir. Turan (2006) çalışmasında liseden üç farklı puan türü ile sınıf öğretmenliği bölümüne gelen öğretmen adaylarının, özellikle lisede coğrafya dersi az veya hiç görmeyen sayısal öğrencilerinin coğrafi kavramları anlama yerine ezberlediğini, eşit ağırlık ve sözel puan türünden gelenlerin ise anlamaya çalıştığını ve kavram yanlışlıklarının sayısal alandan gelen öğretmen adaylarına göre daha az olduğu sonucuna varmıştır. Başbüyük, Doğar, Gürses ve Yazıcı (2004) çalışmalarında, öğrencilerin iklimle ilgili sorun oluşturacak oranda kavram yanlışlıklarına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Alım, Özdemir ve Yılar (2008) ise çalışmalarında kavramları birbiriyle karıştırdığı ve kavramlar hakkında bilimsel doğrulara uymayan birçok yanlışlığa sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Kavramların doğru öğrenilmesi aynı zamanda doğru düşünmeyi, olayları ve olguları doğru yorumlamayı da sağlar. Turan (2002)'a göre coğrafi olgu ve olaylar, ancak kavram ve terimler sayesinde öğrencilerin zihinde yer tutarlar. Alkış (2005) ilköğretim birinci kademe sosyal bilgiler ders kitaplarında coğrafya konularıyla ilgili kavramların belirlenmesine yönelik çalışmasında kavram öğretiminin etkili ve verimli olabilmesi için erken yaşlardan itibaren önem verilmesi gerektiğini ortaya koyarken; Yazıcı ve Samancı (2003) ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramları anlama düzeylerini incelemiştir. Turan (2002) lise coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunları belirlemeye çalışmış; Pınar ve Akdağ (2012) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iklim, rüzgâr, sıcaklık, yağış, erozyon, ekoloji ve harita kavramlarını genel olarak doğru tanımlayamadıkları ve kavrayamadıkları ortaya koymuştur. Yüksel, Alaz ve Aydoğan (2009) ise 9. Sınıf öğrencilerinin akarsular konusundaki temel kavramları öğrenme düzeylerinin tespit etmiştir.

Kültür zenginliği ve kültürel zenginlik toplum tarafından ve öğretmen adayları tarafından kavranılması zor olgulardandır. Zengin bir tarihi ve kültürel geçmişi olan Anadolu'da insanlar yüzyıllar boyunca dini, dili, ırkı, inancı, yaşam tarzı ne olursa olsun birarada barış içinde yaşamış ve kendisi gibi inanan, yaşamayan, düşünmeyen insanların varlığını bir zenginlik olarak görmesini bilmiştir. Ancak yakın tarih kendisi gibi yaşamayan, inanan, düşünmeyen, giyinmeyen vs gibi insanları ötekileştirmenin, dışlamanın, baskı uygulamanın, zulmetmenin sayısız örnekleriyle doludur.

Öğretmen adaylarının görüşlerinde de, hangi tarafa meyledeceklerinin kararını verememenin sıkıntısı gözlenmektedir. Bir taraftan büyüklerden dinlenen, kitaplardan okunan, filmlerden izlenen eski mutlu, huzurlu, barış içinde yaşanan günlerin gelmesi ümit edilirken; bir taraftan da güncelin dayattığı ötekileştirmenin cazibesine kapılmaktadır.

Programların ortaya koyduğu ve popüler kültürün desteklediği çok kültürlülük, kültürel çeşitlilik, kültürel farklılık gibi kavramlar ayrışmayı ve ötekileştirmeyi kolaylaştırırken; kültürel zenginlik, bir olmayı, barışı, huzuru, mutluluğu getirecektir.

Araştırma ile ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Eğitim programlarında yapılan değişikliklerin yetersiz görüldüğü için bu durumun derinlemesine incelenerek eksik olan ve aksayan kısımların giderilmesi gerekir
- Programlar hazırlanırken toplumun milli ve kültürel değer yargıları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Programlar günün ihtiyaçları dikkate alınarak geliştirilirken geleceğe dönük perspektifler de göz önünde bulundurulmalıdır.
- Programda yer alan kavramlar gözden geçirilmeli, ayrımcılığı, ötekileştirmeyi çağrıştıran kavramlar yeniden düzenlenmelidir.
- Kültürel zenginlik kavramının kazandırılması için yakın çevreden başlamak üzere farklı kültür özelliği gösteren yerlerde uygulamalar yapılmalıdır.
- Farklı derslerde ve farklı branştaki öğretmenlerle organize edilecek çalışmalarla kavramların kazandırılması yoluna gidilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Y. (2002). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin coğrafi kavramları anlama düzeyi ve kavram yanlışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Akbaş, Y. ve Uzunöz, A. (2011). Teach of geography based on conceptual change approach; an example of implementation. *E-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6, (2), 1659–1678,.
- Alım, M., Özdemir, Ü ve Yılar, B. (2008). 5. sınıf öğrencilerinin bazı coğrafya kavramlarını anlama düzeyleri ve kavram yanlışları. *Atatürk üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.11, Sayı:1.sayfa: 1-12,
- Alım, M. (2008). Öğrencilerin lise coğrafya programında yer alan yer yuvarlağı ve harita bilgisi ünitelerindeki bazı kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı: 177, s: 166–180, Ankara.
- Alkış, S. (2005). İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler ders kitaplarında coğrafya konularıyla ilgili kavramların belirlenmesi (2004 Programına göre). *Marmara Coğrafya Dergisi*, sayı: 11, s: 82–90
- Baloğlu Ugurlu, N. (2005). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dünya ve evren konusu ile kavram yanlışları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 1. 229-246.
- Başbüyük, A., Doğar, Ç., Gürses, A. ve Yazıcı, H. (2004). Yüksek öğrenim öğrencilerinin hava ve iklim olaylarını anlama seviyeleri ve kavram yanlışları. *Milli Eğitim Dergisi*, s.162.
- Cırık İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 27-40.
- Cin, M. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının sera etkisi hakkındaki kavram yanlışları. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1,31(124-128).
- Çınar, İ. (2009). Küreselleşme, eğitim ve gelecek. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*. Cilt: 2 Sayı: 1, 14-30
- Gömlüksiz, M. N. ve Kılınç, H. H. (2012). Küreselleşmenin eğitim programları üzerindeki etkisine ilişkin akademisyen görüşleri: Nitel bir çalışma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 9. Sayı: 17, s. 397-413

- Gülüm, K. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin fiziki coğrafya Konularındaki bazı temel kavramları anlama düzeyi ve kavram yanlışları. *Akademik Bakış Dergisi* Sayı 20
- Güngör, E. (1980). *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*. Ankara: Töre Devlet Yayınevi
- Karaçam, M. Ş. ve Koca, C. (2012). Beden eğitimi öğretmen adaylarının çokkültürlülük farkındalıkları. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. 23 (3), 89–103
- Kılıç, F. (2008). Kavramların öğretiminde kavram analizi yönteminin akademik başarıya ve bilişsel esnekliğe etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 18, Sayı: 2 s. 223-238
- Malatyalı, E. ve Yılmaz, K. (2010). Yapılandırmacı öğrenme sürecinde kavramlar ve önemi: kavramların pedagojik açıdan incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* Volume: 3 Issue: 14, 320-332
- Pınar, A. ve Akdağ, H.(2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iklim, rüzgâr, Sıcaklık, yağış, erozyon, ekoloji ve harita kavramlarını anlama düzeyi. *İlköğretim Online Dergisi*, 11(2), 530-542,
- Turan, İ. (2006). Sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin coğrafi kavramları öğrenme düzeyleri ve ezbercilik. *Millî Eğitim Dergisi*. Yıl: 35, Sayı 170.
- Turan, İlhan (2002). Lise coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 22, Sayı 2, 67–84.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara.
- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri. *Millî Eğitim Dergisi*. Sayı: 158. s. 83-90
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yüksel D. İ., Alaz, A., Aydoğan, A. (2008). 9. sınıf öğrencilerinin “akarsular” konusundaki temel kavramları öğrenme düzeylerinin tespiti. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt:16, no:1. s: 177–184